

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Theologia Moralis Universa

Jansen, Leonard

Coloniæ Agrippinæ, 1725

Ex Tractatu De Peccatis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-39911

42
 vas horas : quod tamen probabilius non tenet de obligatione voti vel debito iustitiæ, nam si nolis per hanc eleëmofynam satisfacere voto, per hanc pecuniam extinguere debitum iustitiæ cognitum, non satisfacis. Ratio horum est, quod obligatio voti, & debiti oriuntur ex liberâ hominis vo-

luntate, ideoque in his obligationibus potest liberè velle perieverare; econtrâ aliæ obligationes oriuntur à voluntate Legislatoris, ideoque non est in potestate subditi, ut politâ materiâ præceptâ perferret obligationem, *Suar. Herinx. Reiffenst.*

n. 45 & seqq.

EXTRACTA TU DE PECCATIS.

CASUS VII.

De natura, divisione, & specifica distinctione peccatorum.

G Orgias miles non obstante quod castitatem & jejunium quadragesimale sibi à Confessario impostum observare voverit, nihilominus carnes edidit. 5. Quasunque personas alterius sexus etiam in templo opprimit. 6. Eorumque bona uti & vasa sacra diripit. 7. De variis Fidei articulis dubitat. 8. Et ut licentius vivat, varias hereses amplectitur ibid. Quæritur quot admitterit distincta specie peccata. Pro resolut.

QUÆR. I. Quid & quotuplex sit peccatum?

R. I. Peccatum est libera divinæ legis transgressio. Dicitur 1. Libera, id est, quæ fiat cum aliqua advertentia, & cogitatione malitiæ, nihil enim

volitum, quod non præcognitum. Dicitur 2. Divinæ legis, hoc est, omnis legis in conscientia obligantis, nam omnis obligatio primò & radicaliter est à Deo, qui vult omnia iusta præcepta, etiam humana servari.

R. II. Peccatum dividitur in originale, & personale; Originale est quod contraximus in Adamo, quatenus nostræ voluntates in ejus voluntate erant incluse, sicut voluntas pupilli est inclusa in voluntate tutoris, ita ut quod agit tutor quâ talis, etiam censetur agere pupillus; personale dicitur quod in propriâ personâ, & voluntate committimus, & hoc secundò subdividitur in peccatum *commissionis*, quo scilicet ponitur actio prohibita v. g. furtum, & *omissionis*, quo omittitur res præ-

præcepta v. g. Missa, jejunium. Tertio in actuale & habituale; peccatum *actuale* est ipse actus, vel omisio difformis legi: *habituale* est peccatum præteritum perseverans in negatione condonationis & condignæ satisfactionis; vel ut alii volunt, est privatio gratiæ sanctificantis, prout connotat peccatum præteritum, quod triticis Scholasticis relinquo. 4. In mortale, & veniale. 5. In peccata carnalia, & spiritualia; *carnalia* sunt quæ in delectatione carnis perficiuntur, ut gula; luxuria. *Spiritualia*, quæ perficiuntur in delectatione interna mentis, quamvis versentur circa objectum corporeum, & materiale, ut superbia, invidia, avaritia. 6. In peccata cordis, oris & operis, prout corde ore vel opere perficiuntur. 7. In peccata contra Deum, proximum, & nos ipsos: nam quamvis omnia peccata sint suo modo contra Deum, quatenus ejus legi opponuntur, & contra nos ipsos, quatenus nobis ipsis vel maximè nocent, tamen illa peccata dicuntur propriè contra Deum, quæ opponuntur motivis illarum virtutum, quibus rectè disponimur ad Deum, v. g. fidei, spei, charitatis; ut odium Dei, blasphemia, desperatio, infidelitas. Illa peccata sunt contra proximum, quæ adversantur virtutibus, quibus rectè disponimur ad proximum, ut homicidium, furtum. Illa dicuntur contra nos ipsos, quæ contrariantur virtutibus quæ moderando proprias passiones nos erga nos ipsos bene disponunt, ut luxuria, gula &c. 8. In peccata infirmitatis,

ignorantiæ, & malitiæ; prima ex tentatione, secunda ex errore culpabili, tertia ex malitiosa determinatione voluntatis absque tentatione, vel ignorantia proveniunt. 9. Tandem in peccata propria, & aliena, hæc à nobis ipsis, illa ab alio subjecto fiunt, sed nobis ratione consensûs, consilii, conniventia vel aliter imputantur.

QUÆR. II. Quid circa distinctionem specificam peccatorum?

ꝛ. *Sequentia* 1. Est de Fide, quod in confessione omnia mortalia quoad numerum, & speciem infimam ac circumstantias speciem mutantem exprimi debeant: nam *Trid. sess. 14. de Pœn. c. 7.* sic habet: *Si quis dixerit, in penitentia ad remissionem peccatorum necessarium non esse jure divino confiteri omnia, & singula peccata mortalia, & circumstantias, quæ peccati speciem mutant, anathema sit:* & Ratio est, quia confessarius debet agere medicum & judicem, adeoque præscribere proportionatam pœnam, & medicinam, tam præservativam, quam vindicativam: sed hoc non potest nisi peccata & vulnera animæ cognoscat quoad numerum & speciem, ut constat *ex Can. 5. ibid. ergo.* 2. Quæstio igitur hic est ex quo colligere possumus, quod peccata habeant distinctas specie malitias ꝛ. *ex D. Th. 1. 2. q. 72. a. 1.* Illa peccata distinguuntur specie, quæ habent objecta specie morali distincta; illa autem objecta specie morali distinguuntur, quæ opponuntur diversis virtutibus, vel eidem secundum diversas rectitudines:

nes : ideo accipe hanc regulam :
*Omnia ea peccata distinguuntur specie, quæ opponuntur diversis virtutibus, vel eidem virtuti diversimodè. V. g. Specie distinguuntur furtum & ebrietas, quia furtum opponitur justitiæ, ebrietas temperantiæ. Item prodigalitas & avaritia, quia opponuntur eidem virtuti liberalitatis diversimodè, prodigalitas scilicet per excessum, avaritia per defectum, item furtum grave specie distinguitur à levi; quia opponuntur eidem justitiæ diversimodè, unum scilicet notabiliter, unum non notabiliter; Item virtuti religionis diversimodè opponuntur percussio Clerici, & indigna susceptio Sacramenti; nam percussio Clerici opponitur religioni, quatenus præcipit reverentiam erga ministros Ecclesiæ, indigna Sacramenti susceptio ei opponitur, prout vult reverentiam haberi Sacramentis &c. Ratio datæ regulæ est, quod malitia peccati consistat in oppositione cum recta ratione & lege æternâ, & quoties actus diversimodè opponuntur rectæ rationi, toties etiam habent diversas specie malitias; sed peccata, quæ opponuntur diversis virtutibus, vel eidem diversimodè, illa diversimodè opponuntur rectæ rationi, quia quælibet virtus rectæ rationi & legi æternæ maxime est conformis, ergo. 3. In idem recidit regula quam dant alii: scilicet *Toties specie distinguuntur peccata, quoties opponuntur præceptis formaliter distinctis; præcepta autem non distinguuntur formaliter ex hoc præcisè, quod habeant diversos Legislatores, aliàs**

enim simplex furtum haberet quatuor distinctas specie malitias, cum opponatur legi naturali, divinæ, Ecclesiasticæ & politicæ, sed ex eo quod materia præcepta vel opponatur distinctis virtutibus, vel eidem diversimodè.

Dices, si pater præcipiat filio hodie studium, cras Missam, jejunium &c. hic materia præcepta pertinet ad distinctas virtutes, & tamen filius hæc omnia omittendo peccat tantum contra obedientiam, & non committit peccata specie, sed tantum numero distincta, ac satisfacit in confessione dicendo, ter Patri fui inobediens in materia gravi, nec opus erit exprimere an in materiâ intemperantiæ, vel religionis; ergo falsa est regula quoties sint peccata specie distincta, quoties materia præcepti pertinet ad distinctas specie virtutes. R. Dist. ass. Hic materia præcepta secundum se spectata pertinet ad distinctas virtutes C. prout substat intentioni præcipientis N. nam pater per illa omnia ordinariè tantum vult exercitium obedientiæ, ideoque eorum omissio etiam huic soli opponitur; alii vero Legislatores plerumque intendunt honestatem istius virtutis ad quam per se pertinet actus præceptus, v. g. in jejunio honestatem temperantiæ; in auditione Missæ cultum Dei &c. Nunc ad casum.

R. 1. Miles in posito casu comedens carnes peccat contra 4. præcepta formaliter distincta 1. contra præceptum abstinentiæ toties quoties carnes comedit, 2. Contra præceptum jeju-
 nū,

nii, si sæpius de die se reficiat. 3. Contra votum, 4. Contra præceptum implendi pœnitentiam à confessario in-junctam, ideoque committit quatuor distincta specie peccata.

6. 2. Opprimens in templo personam alterius sexûs peccat hoc casu 1. contra virtutem continentia. 2. Contra votum castitatis, seu contra religionem prout obligantem ad servanda Deo promissa. 3. Contra religionem prout obligantem ad non polluendam Ecclesiam per copulam carnalem. 4. Contra justitiam violando invitam. 5. Si persona violata sit voto castitatis obligata, iterum specialiter contra religionem prout obligantem abstinere à personis Deo dicatis. 6. Si persona fuerit consanguinea, incestum committit, quia peccat contra pietatem seu reverentiam sanguini debitam. 7. Denique si persona sit conjugata, iterum contra justitiam violando alienum thorum.

7. 3. Auferens rem profanam è loco sacro duo specie distincta peccata admittit, unum contra justitiam, alterum contra religionem, quia in reverentiam loci sacri id specialiter ab Ecclesia est prohibitum; qui vero è loco sacro auferit rem specialiter ad cultum Dei deputatam, vel consecratam, ut calicem, patenam &c. præter peccatum injustitiæ committit duo peccata contra religionem, quia non tantum est irreverens erga locum sacrum, sed etiam rem sacram seu Deo specialiter consecratam, ut in simili patet de persona religiosa in templo violata. *Lugo, Dicast. Bonasp. de act. hum. d. 5. num. 82.*

4. Qui voluntariè dubitavit, aut dissensit variis articulis fidei, non tenetur exprimere articulos quibus dissensit; quia incredulitas respectu omnium articulorum est ejusdem speciei: opponitur enim eidem virtuti fidei eodem modo, quatenus scilicet hæc obligat ad submitendum intellectum authoritati divinæ sufficienter propositæ; quod si tamen præter infidelitatem internam insuper aliarum sectarum ritus amplexus sit, tenetur hos exprimere, quia sæpè continent superstitionem, idololatriam, blasphemias &c. Qui per infidelitatem intendit liberius peccare, præter infidelitatem tenetur etiam hunc malum finem in confessione exprimere; idem est de eo qui per fornicationem quaerit occasionem furandi; & sexcentis aliis. Ratio est, quia finis superaddit novam specie malitiam ab ea, quam habet medium.

5. Ex dictis patet quod peccatum ex suo objecto non habens nisi unicam specie malitiam sæpè ex circumstantia finis, loci, rei, aut personæ sacra accipiat malitias specie distinctas, v.g. furtum ex objecto habet tantum speciem injustitiæ, ex circumstantia autem finis, quæ quis furatur, ex intentione fornicandi attrahit speciem continentia, ex circumstantia loci, vel rei sacra, speciem sacrilegii, ideoque ejusmodi circumstantia dicuntur speciem mutantem; e contra quæ peccatum tantum aggravant intra eandem speciem, veluti major quantitas in furto, major intentio, duratio in affectibus &c. dicuntur aggravantes. De quibus *V. cas. 97. 9. 3.*

CASUS VIII.

De distinctione peccatorum numerica.

HAbenius Pastor interrogatur 1. Unde dignoscendum an una vel plures sint malitia in uno Physicè actu? 2. Quot sint malitia in actu diu continuato vel sæpè repetito. 3. Quid de eo qui diu persistit in voluntate occidendi, fornicandi &c. 4. Quot peccata admittat, qui plures scandalizat, in peccatum inducit &c. Quid de osculis, tactibus ante vel post fornicationem, ibid. 5. Quot peccata admittat, qui simul pluribus detrahit, maledicit, vel eidem plura infligit vulnera, plures contumelias, eandem falsitatem multis confirmat perjuriis. 6. Plures in statu disgratiæ absolvit, plures hostias consecrat, distribuit: 7. Eisdem vel distinctis imprecatur mala specie distincta, aut de iisdem gaudet. 8. Uno actu blasphematur in diversis materiis, uno actu dubitat vel negat plures articulos fidei; vel jurat plura falsa, &c. Pro resolut.

1. QUÆR. Quid circa numericam peccatorum distinctionem?

12. Cum non tantum species sed & numerus peccatorum in confessione explicandus sit, ut clarum est ex *Trid. sup. cit.* & in uno Physicè actu sæpè reperitur multiplex, in distinctis e contra sæpè unica malitia, hic indagandum est, unde dignosci debeat

numerica distinctio peccatorum; pro quo accipe sequentes duas regulas. Prima. Tot sunt numero distincta peccata, etiam in uno eodemque Physicè actu, in quot tendit objecta prohibita numero distincta, moraliter non unita: illa autem objecta dicuntur esse moraliter non unita, quæ nec ex sua natura, nec ex usu aut prudente hominum iudicio ordinantur ad eundem finem seu idem peccatum complendum, ut si quis eodem actu intendat tres occidere, toti familiæ detrahere, sæpius fornicari, à pluribus furari &c. Talis enim tot numero peccata admittit quot sunt objecta seu homines cogniti quos vult occidere, vel quot sunt personæ in familiâ invincibiliter non ignoratæ quibus vult detrahere, quot sunt à quibus vult furari, quot sunt fornicationes, quas vult admittere &c. Ratio est quia hæc objecta seu unum homicidium, una detrahitio, una fornicatio, unum furtum non ordinatur ad complendum aliud, sed quodlibet est in sua specie completum, & per quodlibet homicidium, quodlibet furtum vel detractionem læduntur tot distincta jura, quot sunt distincti homines, ergo etiam tot committuntur peccata. Est *communis* contra *Laym. hic c. 3. num. 2.* Ratio regulæ est quod malitia peccati sumatur in ordine

dine ad objectum difforme legi æternæ vel rectæ rationi, ergo si idem actus habeat plura objecta difformia, numero distincta, & moraliter non unita, plures habebit malitias numero distinctas, sicut habet plures specie malitias, si habeat objecta specie morali distincta. Secunda regula. *Toties peccata tam in-quam externa multiplicantur numero, quoties voluntas peccandi moraliter interruptitur.* Prob. Nam quoties voluntas peccandi moraliter interruptitur, toties tollitur moralis unitas inter volitiones peccaminosas, si autem tollitur moralis unitas inter volitiones, etiam tollitur unitas inter actus externos malos, quia hi malitiam suam habent à volitionibus quibus subsistant, ergo si hæc non maneat moraliter unæ, nec actus externi tales manebunt. Voluntas autem peccandi interruptitur duobus præcipuè modis. 1. Per retractationem & pœnitentiam, hinc si retractes voluntatem occidendi & nihilominus mutatâ iterum mente occidas, & homicidium, & intentionem occidendi, teneris in confessione exprimere tanquam duo distincta peccata dicendo: habui intentionem occidendi, & re-assumptâ voluntate occidi: per voluntariam cessationem ab actu, sic turpem complacentiam voluntariè deserens, & post resumens duo peccata committit, si vero cessatio sit involuntaria, v. g. quis intendit furari, & interim voluntariè distrahitur vel turbatur, & paulò post in eadem intentione pergit, unum numero peccatum admittit, nisi distractio, turba-

tio, vel oblivio durarent, per valde notabile tempus, v. g. per tres vel plures menses; tunc enim oblivio prima censeretur moraliter interrupta. *Ex dictis*

Deducas seqq. 1. A longo tempore persistens in voluntate se vindicandi, furandi &c. per se loquendo non satisfacit dicendo: tanto tempore fui in hac vel illa peccaminosa intentione; sed si recordari possit quoties ejus voluntatem reiterarit vel interruperit; item à quot personis se vindicare voluerit, cum quot & quibus fornicari intenderit aut fornicatus fuerit; an cum voto astrictis aut consanguineis; tunc enim non tantum erunt numero sed & specie distincta peccata, ut patet ex *cas. præc.* Si quis vero post diligens examen omnium peccatorum in numero, & specie recordari non possit, sufficit dicere quoties circiter de die septimana vel mense hoc vel illo peccati genere peccare solitus fuerit. *V. dicenda cas. 97. à n. 8.*

2. Qui plures scandalizat vel inducit ad peccatum, debet explicare non tantum speciem peccati ad quod induxit, ut de scandalo non tantum directo, sed & indirecto docent *Laym. Bonasp. Ovid. Steph. t. 3. d. 3 n. 70.* quia totum alterius peccatum est saltem interpretativè voluntarium, ut dicam *cas. 19. n. 4.* Sed & quot personas induxerit, tot enim sunt numero distincta scandala; & quidem si medium habeat distinctam malitiam à fine, v. g. per ebrietatem inducis ad fornicationem, & medium, & finem explicare debes, nisi medium ex natura rei

rei vel usu hominum ordinetur ad aliud peccatum in suo genere complendum, ut si per turpia verba, tactus, oscula induxisti ad fornicationem, sola fornicatio secuta explicanda erit, quia reliqua ex se ordinantur ad copulam, ideoque cum eâ unum completum peccatum constituunt: aliud est de osculis, & tactibus copulam consequentibus, hæc enim cum non referantur ad priorem sed ad novam copulam, nec eam ex natura rei sed ex malitia operantis consequantur, tanquam distincta peccata exprimenda sunt. Etsi oppositum etiam sit probabile eo quod ejusmodi tactus & oscula copulam plerumque sequi soleant, ideoque explicatâ copulâ videantur & hæc sufficienter expressa.

3. Qui simul, vel successivè pluribus detrahit, maledicit, plures vulnerat &c. juxta *communissimam* tot admittit numero peccata quot personas lædit quia quælibet persona habet jus distinctum ab alia; quod si in eodem impetu iræ eidem personæ multa infligas vulnera aut contumelias, eum nominando furem, adulterum, homicidam, aut eandem falsitatem multis confirmes juramentis &c. non est facile definire an unum vel plura peccata admiseris, & per consequens, an satisfacias dicendo proximum graviter vulneravi, graviter fui calumniatus, falsò juravi &c. vel econtrâ debeas, dicere tot infixi vulnera tot contumelias, toties juravi falsò &c. probabilius videtur cum *Castrop. Mezg.* & aliis ejusmodi vulnera, contumelias, perjuriam, eidem per-

sonæ ex eodem impetu iræ facta esse tantum unum moraliter peccatum vulnerationis, contumeliæ, perjurii, quia moraliter uniuntur in eadem intentione circa idem objectum; & una vulneratio auget alteram in ratione ejusdem damni corporalis, sicut furta eidem circa idem tempus ex eadem intentione facta se mutuo augent in ratione unius damni temporalis, & contumeliæ eodem impetu repetitæ auget eandem dehonorationem; repetitio perjurii confirmat eandem falsitatem. Aliud est de tactibus turpibus & fornicationibus ex eodem licet actu libidinis subsecutivè factis, quia se invicem non complent, sed sunt omnino disparata, & quodlibet habet suam completam malitiam.

4. Qui in statu disgratiæ plures absolvit, tot committit numero peccata quot personas absolvit, quia tot conficit integra & completa Sacramenta Pœnitentiæ. Est contra *Sporer*, & alios. *Si discas* Ergo consecrans plures hostias in statu disgratiæ tot committit peccata quot sunt hostiæ; quia quælibet hostia constituit distinctum Sacramentum; item pluribus dispensans Eucharistiam in statu mortalis, tot admittit peccata quot sunt communicantes. *Et N. seq. & ad 1. dico*: Quamvis plures hostiæ consecratæ in facto esse sint plura Sacramenta; in fieri tamen prout substant uni actioni consecratiæ, moraliter non distinguuntur; *Ad 2. iterum N. seq.* Quia sicut distributio ciborum in eodem convivio censetur eadem & non multiplex, sive uni sive pluribus fiat, sic

sic & distributio communionis : aliud est de absolutione sacramentali, quæ se habet per modum sententiæ judicialis complentis iudicium, ideoque tot sunt distincta & completa iudicia sacramentalia, quot sunt absolutiones: oppositum tamen etiam est verè probabile, quia sicut est unum moraliter convivium quamvis plures in eo reficiantur, sic & videtur esse unum moraliter iudicium, quamvis in eodem plures rei absolvantur.

7. 5. Qui imprecatur vel desiderat eidem mala specie distincta, v. g. mortem spiritualem & temporalem, damnum in fama, fortunâ, corpore, committit plura peccata specie distincta intellige si desideret animo efficaci id est intendat vel proponat alteri ejusmodi mala inferre, vel desideret ab aliis inferri, nam qui tantum inefficaciter vult vel simpliciter sibi complacet in variis alterius malis, ordinariè tantum committit peccatum unius speciei, quia plerumque sibi

complacet in alterius malo quatenus alteri malum est, non autem ut tale malum est, ut dicitur *cas. seq.* Si gaudeas de malo distinctorum hominum, vel uno actu odisti tres homines, tot sunt peccata quot sunt personæ, quia singulos quasi distinctim afficit tua mala voluntas.

6. Si quis uno actu blasphemet in distinctis materiis, unum tantum peccatum admittit, sicut si quis uni eodem actu in distinctis materiis detrahat aut contumelietur *Dian. p. 3. t. 7. R. 163.* Idem est si quis uno actu dubitet vel neget tres articulos Fidei, quia tres veritates negatæ videntur moraliter uniri in eodem actu, qui ideo solum malus est, quia opponitur veracitati Dei revelantis: sicut qui uno actu jurat multa falsa, ideo unum peccatum tantum admittit, quia omnes istæ falsitates simul confirmantur eadem Dei auctoritate.

8.

C A S U S IX.

De morosis delectationibus, desideriis, aliisque pravis affectibus.

J Ason circa res turpes varias habuit cogitationes & affectus, 1. Semi-vel plenè deliberatos vel dubios: 2. Inefficaces. 3. Delectationes circa modum furti, raptus, adulterii. 4.-5. Desideria circa varia objecta, delectationes moro-

R. D. Jansen Pars 1.

sas, & gloriationes de re illicita jam patrata. 6.-7. Desideria conditionata comedendi carnes, si non esset dies veneris, occidendi inimicum si esset iudex, fornicandi si non esset sacerdos. 8.-9. Delectationes carnales & merè spirituales de rebus veneris vel

G

sponte

sponte curiositatis, otii, & studii gratia assumit, vel naturaliter exurgentibus non resistit. 10. Cogitationes turpes aut morosas delectationes putat non distinguere specie. 11. Uti nec desideria.

Pro resolut.

1. QUÆR. I. Quid circa affectus voluntatis in genere?

R. I. Processus practicus ad peccatum internum ordinariè fit hoc modo: primùm excitatur imaginatio rei delectabilis vel odibilis in phantasia, & inde per sympathiam potentiarum statim fit imaginatio ejusdem seu cogitatio in intellectu; secundò sequitur motus, seu affectio voluntatis, complacentia vel displicentia, delectatio, consensus. Qui motus aliquando sunt deliberati, si scilicet fiant cum perfecta cognitione, & advertentia intellectus ad honestatem vel inhonestatem actus; aliquando omninò sunt indeliberati, eò quòd præveniant omnem advertentiam intellectus ad honestatem vel malitiam, & hi nunquam sunt peccaminosi, vocanturque motus *primò primi*: motus *secundò primi* fiunt cum obscurâ, semiplenâ, & imperfectâ advertentiâ, ac deliberatione intellectus, qualis ferè est in semi-dormientibus, semi-ebriis, consternatis, vehementi passione occupatis &c. Ejusmodi motus non excedunt peccatum veniale, cum non sint perfectè liberi. Signa autem consensus imperfecti sunt 1. Si quis facilè potuerit exequi peccatum, & tamen non fuerit executus. 2. Si reflectens se super priorem actum sentiat in se tristitiam, aversionem, hor-

rorem, &c. secus si complacet, inhareat, acquiescat. 3. Si animum, & propositum firmum, sæpiùsque renovatum habeat nunquam peccandi mortaliter, vel non soleat ejusmodi peccata admittere, tunc enim in dubio poterit præsumere pro se, quia vix poterit voluntas consentire in objectum aliàs odio habitum, quin hoc intellectus plenè advertat.

R. II. Omnis affectus voluntatis vel est efficax, vel inefficax: efficax dicitur qui conjungitur cum voluntate, proposito, vel intentione exequendi id quod cogitatum est: inefficax est simplex complacentia seu delectatio in objecto cogitato absque voluntate illud exequendi: hæc delectatio dicitur morosa, non quod requirat moram temporis (uno enim momento perfici potest) sed quod voluntas post plenam advertentiam ei inmoretur, acquiescat; & consentiat.

R. III. Delectatio voluntatis potest esse triplex: 1. Circa ipsam cognitionem rei, quando motivum delectandi non est res cogitata, quam animus abhorret & detestatur, sed ipsa cognitio veritatis; ita delectatur Theologus, Angelus, imò Deus ipse in exactâ cognitione peccatorum etiam turpissimorum. 2. Circa modum operis mali, ut si quis rideat casum hominis ebrii, furtum artificiosum, raptum ingeniosum alienæ sponse; non quod revera gaudeat de casu, ebrietate, furto, vel raptu scemine: sed tantùm de modo, vel artificio de se non malo; in materiâ tamen lu-

bricâ

bricâ id valde est periculosum, cò quòd delectatio circa modum tunc facillè transeat in ipsum objectum ob nimiam naturâ vitiatâ in ejusmodi objecta propensionem; signum autem, quod quis non circa modum vel artificium turpis, v. g. cantilenæ, vel discursûs, sed circa rem ipsam delectetur, est, si idem modus, & artificium repertum in re honestâ eundem non oblectat. 3. Est delectatio circa ipsum objectum malum, ut si quis sibi complaceat in furto, fornicatione, mendacio &c. hæc delectatio, semper est mala, & pro qualitate objecti mortale vel veniale peccatum. *D. Th. I. 2. q. 74. a. 8.* & Ratio est, quod actus voluntatis specificentur ab objecto, ergo si objectum delectans sit mortaliter vel venialiter malum, etiam voluntaria delectatio erit talis.

4. 12. IV. Affectus efficax voluntatis habet omnem malitiam, quam cognoscitur habere objectum volitum, v. g. quis intendit, vel proponit furari rem sacram è loco sacro, admittit malitiam furii, & duplicis sacrilegii; qui seriò desiderat, concupiscit, vel intendit fornicari cum persona conjugata, consanguinea &c. præter fornicationem contrahit malitiam adulterii, incestûs &c. Ratio est quod affectus efficax tendat in rem prout à parte rei est consequibilis, vel factibilis, ergo attrahit totam malitiam, quæ objecto à parte rei inesse cognoscitur: idem est, si quis gaudeat, delectetur vel gloriatur de re illicitâ jam patratâ, ideòque non sufficit in confessione dicere, gavisus vel

g'loriatus fui de peccato olim commissò, sed debet exprimi species peccati de quo quis fuit gavisus vel gloriatus, dicendo v. g. gavisus vel gloriatus fui de adulterio, de incestu, de furto rei sacræ. Est *communis* cum *Sporer in Decal. t. 1, c. 6, num. 18.*; Dixi: de re illicita; nam si quis tantum gloriatur vel delectetur de modo vel artificio peccati præteriti, tenenda sunt quæ dixi *sup. num. 3.* Econtrâ affectus inefficax vel delectatio morosa non circa peccatum jam patratum, sed circa objectum delectabile prohibitum, tantum contrahit illam malitiam, à cujus delectabilitate voluntas movetur; potest autem fieri ut voluntas moveatur à delectabilitate, v. g. copulæ vel formositatis & non moveatur sed potius retrahatur à circumstantia matrimonii, consanguinitatis vel voti, quamvis cognoscat hanc in objecto reperiri, ideoque malitia talis circumstantiæ tunc non contrahitur, & in confessione sufficit dicere: semel me oblectavi in fornicatione cogitatâ; non exprimendo circumstantiam consanguinitatis; secus si ipsa circumstantia simul oblectasset. *Azor l. 4. c. 6. q. 3. Vasq. d. 112. Laym. hic c. 6. num. 15. La Croix L. 6. p. 2. num. 1024.* Circumstantia personæ peccantis semper refundit suam malitiam, etiam in actus simplicis complacentiæ vel delectationis morosæ, hinc religiosus oblectans se in cogitatione turpi semper admittit sacrilegium, quia ejusmodi circumstantia cohæret personæ peccanti, & exercitè saltem cognoscitur.

G 2

QUÆR.

QUÆR. II. Quid circa desideria conditionata rei illicitæ?

6. R. Jam dixi desideria absoluta & efficacia, id est, quæ sunt conjuncta cum voluntate vel proposito exequendi rem illicitam, attrahere omnem malitiam actûs exercendi: circa desideria affectûs & velleitates conditionatas tenenda sunt sequentia 1. Velle aliquid sub conditione auferente omnem malitiam actûs per intellectum propositi, non est peccatum saltem mortale, idque tam in prohibitis jure positivo, ut: *vellem hodie laborare si non esset dies festus; vellem comedere carnes, si non esset prohibitum*: sed etiam in iis quæ sunt jure naturæ prohibita, sed tamen in certo statu vel circumstantiis honesta, & licita, v. g. *vellem tollere alterius bovem, si Deus mihi eum donaret; vellem occidere furem si essem Judex; vellem habere proprium si non essem religiosus; vellem hanc cognoscere si essem ejus maritus* Vasq. d. 110. c. 2. Laym. num. 10. Ratio est quia ejusmodi objecta non desiderantur absolute & efficaciter, sed tantum in eo statu in quo sunt bona & honesta. Dixi: non esse saltem mortale, quia ejusmodi affectus plerumque sunt otiosi & venialiter mali & ut inquit Cajet. fatua & diabolica tentatio ad peccandum, idque vel maxime in materiâ luxuriæ, in quâ facile intercurrit actualis delectatio circa objectum turpe conditionatè volitum, quæ in non conjugatis semper est mortale. 2. Desideria conditionata & quæcunque velleitates sub con-
- 7.

ditione non auferente malitiam, v. g. *vellem comedere carnes, si haberem, si Superior non adesset &c.* in materia gravi semper sunt mortale: idem est si velleitas sit circa objectum in nulla circumstantiâ licitum, ut: *vellem adulterari, pejerare, blasphemare, si non esset prohibitum; vellem me vindicare si essem Judex vel magnus Princeps.* Ratio est, tum quod ejusmodi conditio malitiam reverà non auferat; tum quod hoc sit optare ut ordo & lex naturæ immutetur, quod pejus est, quam velle fornicari Laym. l. c. Si verò id non fiat ex affectu in rem ipsam, sed tantum animo manifestandi naturæ corruptæ propensionem, nisi lex eam coerceret, peccatum non est.

QUÆR. III. Quid in specie circa cogitationes, & affectus venereos?

8. R. I. Quamvis ex justâ causâ, v. g. animo studendi, docendi, dolendi licitum sit admittere speculationes vel cogitationes de rebus turpibus, præsertim si id fiat animo per orationem & firmum propositum præmunito, eas tamen admittere ex sola curiositate vel orio circa objecta valde turpia multum provocantia ad motus, vel delectationes turpes, est mortale ob periculum consensûs & complacentiæ, neque datur hic parvitas materiæ ut dicam cas. 111. n. 3. R. 2. Omnis voluntaria delectatio venerea est mortaliter mala, non tantum ea quæ fit in corpore cum commotione spirituum genitalium & vocatur carnalis; sed etiam merè spiritualis, quæ est in solâ voluntate circa objectum turpe absque

absque motu in corpore; est *communis* cum *S. Thom.* 1. 2. q. 74. a. 8. & Ratio est 1. quia delectatio sumit malitiam ab objecto, sed objectum est graviter malum, non enim hic datur parvitas materiae, ergo. 2. Quamvis in delectatione turpi merè spirituali per accidens non oriatur commotio turpis, tamen ponitur id quod de se est causativum talis motus, ergo peccatur mortaliter. 3. Si delectatio esset mortaliter mala tantum ratione commotionis, ergo si in delectatione circa fornicationem oriatur major commotio, quam in delectatione circa Sodomiam, majus peccatum erit delectari in fornicatione quam in Sodomia, quod est absolum à recta ratione. 4. 3. Qui advertit in se exurgere cogitationem, delectationem, affectum, vel motum turpem, tenetur ad minus elicere simplicem displicentiam, & cogitationes seu animum aliò divertere, & quamvis circa furtum & similia possit se fortè quis habere negativè, neque com- neque displicentiam elicendo; id tamen locum non habet in materia venerea. Ratio est, quod voluntas naturali inclinatione vehementissimè propendat in actus venereos; ergo circa eos sibi propositos non potest diu manere suspensa, & si non statim eliciat simplicem saltem displicentiam, vel animum ad alia divertat, erit periculum prolabendi in complacentiam, quale periculum non semper est in aliis materiis: nec sufficit, ut plures volunt, ejusmodi motus contemnere & in animi constantia confidere, nam non

apparet quomodo ejusmodi contemptus vel animi confidentia removeat omne consentiendi periculum, nisi eliciatur aliqua saltem displicentia & animus aliò convertatur; & talem animi conversionem ad alia praesertim grata sed honesta objecta esse tutissimum remedium contra tentationes luxuriae, docent omnes Ascetæ, & ipsa experientia. Plerumque tamen non est obligatio ad remedia extraordinaria, disciplinae, cilicia, jejunia &c. quia tentationes plerumque vinci possunt per alia media, scilicet per dictam animi aversionem, per orationem, per repetita saepe proposita, occasionum fugam &c. Dixi *plerumque*, quia si periculum formalis consensus aliter tolli non possit, quævis media etiam durissima adhibenda forent, quia talis consensus est intrinsecè malus, ideoque ad eum præcavendum omnia possibile media erunt adhibenda. De actibus externis luxuriae dicam *cas. 1. 1. num. 3. & 4.* Delectationes morosae turpes tunc specie distinguuntur, quando habent objecta in genere moris notabiliter distincta; hinc si semel delectatus es pollutione, semel fornicatione, semel Sodomiam, distinctas specie malitias contraxisti, quia hi actus habent objecta & delectabilitates diversas, ideo non satisfacis dicendo: ter delectavi me in objecto turpi, sed addere debes species infimas, semel in pollutione, semel in fornicatione, &c. Non tamen opus est exprimere commotionem genitalium si quæ secuta est, cum enim illa conaturaliter semper comitetur delectatio-

nem internam; satis intelligitur expressa delectatione internâ; e contra si sequatur tactus, pollutio, vel periculum pollutionis, hæc exprimi debent; quia cum hæc possint non sequi, non intelliguntur explicato solo actu interno. 5. Desideria turpiter aspiciendi, tangendi, osculandi, fornicandi distinguuntur specie non tantum à morosa delectatione de illis objectis, sed etiam singula ab invicem, quia tendunt in ista objecta prout à parte rei ponenda; sed si à parte rei po-

nerentur, distinguerentur specie, uti patet, ergo. Hinc non sufficit dicere in confessione: ter desideravi aliquid turpe, sed dicere debet: semel desideravi aspicere, semel tangere, semel fornicari; item si semel se oblectavit in fornicatione, & semel desideravit, male fatetur, si dicat se bis habuisse cogitationem turpem, sed dicere debet: semel oblectatus sum in fornicatione, & semel desideravi. Ex his patet resolutio Casus.

CASUS X.

De peccato mortali & veniali.

KRantius dubitat 1. *Quid sit mortale, veniale?* 2. *Qualiter mortale possit fieri veniale.* 3. *Quid de veniali, & parato vitare sola mortalia.* 4. 5. *Qualiter veniale per accidens fiat mortale; & quid de contemne rem præceptam velut levem, imprudenter impositam.* 6. *Quid de contemptu formali?* 7. *An sub mortali præcipi possit res levis?* 8. *Quid de religioso qui suo exemplo alios pertrahit ad fractionem disciplina.* Pro resolut.

1. QUÆR. I. Quid circa peccatum mortale?

R. *Sequentia.* 1. Certum est omnia peccata non esse æqualia, dicitur enim Joannis 19. *Qui me tradidit tibi, majus peccatum habet:* pariter

fide certum est dari peccata mortalia, nam homo per malitiam occidit animam suam. Sap. 26. *Stipendium peccati mors.* Rom. 6.

2. Mortale peccatum est, quod ob sui deformitatem solvit cum Deo amicitiam, mereturque pœnam æternam: vocatur mortale quia adfert animæ mortem spiritualem, tollendo scilicet gratiam sanctificantem, quæ est radix vitæ supernaturalis. Veniale non tollit amicitiam cum Deo, sed tantum imminuit fervorem charitatis, mereturque solum pœnam temporalem.

3. Utrumque potest esse tale vel ex genere suo, vel per accidens; mortale ex genere suo dicitur quod manens intra limites sui objecti, non transeundo ad aliam specie malitiam potest

potest esse mortale, v. g. furtum in ratione furti potest esse mortale, quamvis ratione loci vel rei sacrae non assumat speciem sacrilegii, vel ratione violentiae, speciem rapinae: *Veniale ex genere suo* est, quod intra suam speciem non potest fieri mortale, sic mendacium semper est veniale, nisi ratione damni proximo illati, vel ratione appositi juramenti vel alterius circumstantiae transeat ad aliam speciem: idem dicendum est de vanâ cogitatione, verbo otioso, excessu in cibo, potu, usu conjugii, irâ, timore, tristitiâ, appetitu pecuniae, honois, laudis, quae omnia ex genere suo sunt tantum venialia.

2.

4. Mortale ex genere suo, potest fieri veniale per accidens tribus modis: 1. Ex conscientia erronea, quâ quis invincibiliter iudicat esse veniale, quod de se est mortale. 2. Ex imperfectione actûs, si scilicet intellectus non perfectè advertat gravem malitiam, vel voluntas perfectè non consentiat. Signa imperfecti consensûs dedi *cas. prav. num. 1.* 3. Si materia secundum se & circumstantias considerata sit simpliciter quid leve: potest autem fieri ut materia secundum se levis, ex circumstantiis & fine à Superiore intento, ad quem notabiliter conducit, sit quid grave: sic intrare in alterius cubiculum, scribere occultè literas, acceptare vel donare aliquid leve sine consensu Superiorum, frangere silentium, citra necessitatem bibere in domibus saecularium vel extra horam prandii, in se sunt quid leve, si tamen hic &

nunc multum conducant ad conseruationem vel restorationem disciplinae religiosae, ad evitanda pericula & scandala, sunt materia gravis, & per consequens Superior ea sub mortali, aut etiam sub gravi poena, v. g. excommunicationis, suspensionis, vel etiam sub formali obedientia praecipere potest. *March. Tamb. lib. 1. in decal. c. 1. §. 3. à num. 18.* Nec obstat quod in particulari casu respectu hujus personae non sit proximum vel ullum omnino periculum peccati vel scandali, nam lex non attendit periculum hujus vel illius in particulari, sed periculum communitatis.

QUÆR. II. Quid circa peccatum veniale?

3.

1. Dari peccata venialia & amicitiam cum Deo non solventia definit *Trid. sess. 6. c. 7. §. 27.* De his dicitur *Prov. 24. Septies in die cadit justus, & Jac. 3. In multis offendimus omnes.*

2. Quamvis venialia utcumque multiplicata non adaequant vel unum mortale, ut habet communis cum *D. Thom. 1. 2. q. 88. a. 4.* eò quòd mortale sit altioris ordinis, tamen venialia multum disponere ad mortalia certum est: juxta illud *Eccl. 19. Qui spernit modica, paulatim decidet.* Minuunt enim fervorem charitatis & abundantiam auxiliorum supernaturalium ad superandas tentationes, & difficultates occurrentes in observantia mandatorum, ac voluntatem proclivem reddunt ad peccata etiam graviora, vel maxime tunc, si mortale, & veniale versentur circa idem objectum,

atum, nam experientia constat eos qui assuescunt parvis furtis, paulatim prouere in majora. Hinc *Sanch. Laym. hic c. 5.* docent eum peccare mortaliter, qui paratus est vitare sola mortalia, & admittere quævis venialia hic & nunc occurrentia, eò quòd exponat se periculo peccandi mortaliter: id tamen non uniuersaliter sed tunc tantum verum esse arbitror, quando venialia sunt proxima vel probabilis dispositio ad mortale, ut si quis ex proposito admittat qualvis confabulationes turpes, conuersationes, tactus, aspectus etiam tantum venialiter malos, aut si religiosus nollet facere ea nisi quæ à Superiore vel Regula sub mortali præcipiuntur, *Sanch. lib. 6. mor. c. 4. num. 20. Sporer c. 5. num. 43.* quia tunc est periculum peccati gravis, scandali aut damni in disciplina. *V. cas. 64. num. 3.*

4. 3. Peccatum veniale ex genere suo quinque præcipuè modis potest per accidens fieri mortale. 1. Ratione finis vel effectus mortaliter mali, ut si quis per ornatum superfluum intendat adulterium, aut ex leui furto prævideat orituras gravissimas suspensiones, odia, rixas &c. 2. Si quis in peccato veniali ponat finem suum ultimum, quod tum fit quando quis mavult Deum offendere graviter, v. g. die festo negligere Sacrum, quam ab otioso colloquio vel lusu venialiter malo desistere. 3. Ratione scandali, si per peccatum veniale quis exponat proximum probabili periculo peccati mortalis, 4. Ratione pro-

prii periculi, ut si quis per verbatutia vel familiarem conuersationem se exponat periculo delectationis venereæ. 5. Ratione contemptus formalis, qui tunc est, quando quis ideo venialiter peccat, ut significet se nihil facere auctoritatem præcipientis, vel ideo facit aut omittit aliquid, quia id præceptum aut prohibitum est, aut quia ex affectu indignationis aut superbiæ se non vult subicere Superiori vel ejus legi, hic contemptus est actus specialis inobedienciæ, sicut enim qui ideo aliquid facit, quia præceptum est, exercet specialem obedientiam, sic ille qui ideo non facit quia præceptum est, admittit factum specialis inobedienciæ, quæ non tantum in Legislatorem humanum sed & in ipsum Deum est gravissima injuria. *Communis cum S. Thom. Non est enim potestas nisi à Deo, itaque qui resistit (resistit autem vel maxime contemnens) Dei ordinationi resistit, qui autem resistunt, ipsi sibi damnationem acquirunt.* Rom. 13. Ex præmissis

Deducet seqq. 1. Qui agnoscit auctoritatem Superioris sed tantum parvipendit vel negligit ipsam materiam sub veniali præceptam tanquam inutilem, vanam, leuem, imprudenter impositam, non habet contemptum formalem sed materialem, ideoque per se tantum peccat venialiter, ut cum communi docet *Less. L. 1. c. 46.* Hoc tamen intellige respectu præcepti vel consilii humani; nam materiam à Deo suam vel sub veniali præ-

præ-

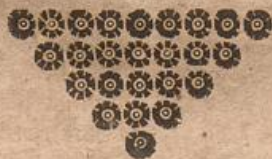
præceptam spernere vel negligere tanquam inutilem, vanam, imprudenter præscriptam, est gravissima in Deum irreverentia; Aliud est si quis rem aliquam levem à Deo prohibitam, v. g. officiosum mendacium ideo admittere parvipendat, quia levis est, & non gravis Dei offensa, tunc enim tantum peccabit venialiter, quia non contemnitur Deus, sed res levis nonnisi remotissimè in Deum redundans. *Laym. c. 7. n. 6. Tamb. sup. §. 4. n. 8.*

6. 2. Si religiosus etiam purum monitum sui Superioris formaliter contemnat seu ideo respuat aut negligat, quia ex perversione, superbia vel alia passione se non vult subicere Superiori, vel ideo studiosè rejiciat quia Superior mandavit, peccat mortaliter ob gravem in Superiorem irreverentiam, & ideo si quis ex formali contemptu infringat præceptum grave, v. g. jejunium, admittit distinctas specie malitias necessariò in confessione explicandas, per consequens non satis erit dicere fregi je-

junium, sed dici debet: fregi jejunium in contemptum Superioris.

7. 3. Superiorem præcipere posse sub mortali materiam de se levem, si relata ad bonum commune, ad evitanda scandala, pericula, diffamationes sit necessaria aut valde utilis & per consequens materia gravis, constat ex *num. 2.* ideoque quilibet subditus in particulari etiamsi respectu sui non sit periculum, tenebitur sub mortali tali legi se submittere.

8. 4. Religiosus suo exemplo alios pettrahens ad fractionem disciplinæ, si id fiat unâ alterave vice, & in re saltem non graviter obligante, non peccat mortaliter; si autem id faciat promiscuè, aut toties ut disciplina notabiliter corruat & à pluribus non observetur, etiamsi res secundum se videatur parva, v. g. extrahoraria confabulatio, computatio, tunc peccat mortaliter ratione spiritualis damni, quod infert disciplinæ.

CASUS XI.

De peccatis capitalibus in genere, & de superbia, avaritia, luxuria in specie.

LAmpridius 1. Se aliis verbo, facto profert, dona divina, & fortunas sua attribuit industriae. 2. Pecunia nimium afficitur. 3. Minores luxurias veniale reputat. 4. Reirahit se à copulâ captâ cum virgine, filiâ confessionis, Judeâ &c. 5. Personas fatuas, ebrias, dormientes & vigilantes non clamantes opprimit. 6. Coit cum aliena sponsâ, vel sibi imaginatur alienam. 7. Turpia exercet cum sorore, affine, adoptata vel ex baptismo susceptâ. 8. Cum personâ sacra in cœmiterio, quam novit à confessario esse sollicitatam. 9. Per medicinas fatum & semen expellere nititur; 10.-11. Variis modis exponit se periculo pollutionis &c. 12.-13. Pollutionem exortam non reprimat; optat ut eveniat in somno, & de ea gaudet. 14. In confessione non explicat an se polluerit cum imaginatione vel desiderio adulterii, incestus &c. neque cum quibus personis vel instrumentis. 15. Congreditur non servato vase, sexu aut specie. 16. Cum statuâ, cum damone sub formâ hominis, bestie &c. 17.-18. Turpia audire, legere, cantare, dona amatoria, oscula, aspectus, tactus hominum & brutorum vix pro peccatis reputat. Resolutio collabitur ex seqq.

QUÆR. I. Quot & quæ sint peccata capitalia?

R. Sunt 7. Superbia, Avaritia, Luxuria, Invidia, Gula, Ira, Acedia. Dicuntur capitalia, quia ex eis tanquam ex capite seu fonte omnia peccata dimanant. De tribus primis agendum est in casu præsentè, & de reliquis in seq.

QUÆR. II. Quid sit superbia, & quæ ejus filia?

R. 1. Superbia est appetitus inordinatus propriæ excellentiæ, quo quis in donis naturalibus, vel supernaturalibus vult excellere, vel eminere super alios; est ex genere suo peccatum veniale, sæpius tamen per accidens fit mortale, ut si jungatur cum contemptu Dei, eò quòd quis velit excellere super Deum, ut Lucifer; vel æstimet aut saltem velit videri habere sua talenta vel dona non à Deo, sed à suo merito, industriâ, ingenio &c. aut jungatur cum gravi damno, scandalo vel contemptu proximi. 2. Superbia plures habet filias, nam si quis inordinatè appetat aliis manifestari propriam excellentiam, vocatur vana gloria, & si manifestatio fiat per verba, dicitur jaclantia; si per facta, ostentatio; si per aggressionem operis vires excedentis, presumptio; si ostentetur

I.

tetur

retur per falsa & ficta signa, est *hypocrisis*. Si quærat excellentia in honoribus vel dignitatibus non debitis vel debito majoribus, *ambitio*. Dixi appetitus inordinatus, nam velle excellere, secundum se est indifferens, & si fiat ex honestâ causâ, v. g. ad Dei gloriam, proximi salutem, aut tuendam propriam famam, potest esse honestum & meritorium: igitur ut appetitus excellentiæ sit propriè superbia, debet ordinari ad propriam complacentiam.

2. QUÆR. III. Quid & quale peccatum sit avaritia?

R. Est inordinatus appetitus bonorum temporalium, seu immoderatus amor, cura & sollicitudo ea acquirendi, conservandi vel augendi, per se est tantum veniale, fit per accidens mortale, si impediatur eleemosynam urgente gravi præcepto; solutionem debiti vel observationem alterius præcepti graviter obligantis. Filii ejus sunt fraus, violentia, proditio, furtum, perfidia, oppressio pauperum, uno verbo omnis injustitia, nam *avaro nihil scelestius, & nihil iniquius quam amare pecuniam*. Eccl. 10.

3. QUÆR. IV. Quid & quotuplex sit luxuria?

R. I. Est inordinatus appetitus delectationis venereæ quæ fit cum commotione spirituum generationi subservientium circa partes corporis genitales: est semper peccatum mortale, non tantum quoad illicitam effusionem seminis, sed etiam quoad quamcunque delectationem voluntariè admittam, hic enim non datur par-

tas materiæ, ut habet *communis*, & Ratio est, quia quævis oblectatio venerea est excitativa spirituum genitalium, ideoque ex naturâ suâ tendit ad expulsionem seminis, estque aliqua ipsius inchoatio continuo disponens ad majorem, & majorem delectationem: Dico *venerea*; quia delectatio merè sensualis quæ oritur ex proportionem rei tactæ ad organum tactus sine commotione spirituum venereorum, ex genere suo est tantum veniale, ut si quis attingat alterius manus, faciem, vel atrectet & osculetur infantem propter delectationem in teneritudine & mollitiè carnis infantilis, secluso periculo delectationis venereæ.

2. *Species luxuriæ* aliæ sunt naturales, in quibus scilicet servantur conditiones à natura institutæ, puta diversitas sexus, vas debitum & identitas speciei, quales sunt fornicatio, stuprum, adulterium, incestus, &c. aliæ sunt innaturales seu contra naturam, in quibus sexus, vas vel species debita non servatur, ut pollutio, sodomia, bestialitas.

3. *Fornicatio* est concubitus personæ solutæ cum soluta, soluta dicitur quæ nec matrimonio, nec voto continentie est astricta: est intrinsecè mala & peccatum mortale, ut certum est ex Concilio *Vienn.* & *Florent.* item ex Prop. 48. ab Innoc. XI. damnata: *Tam clarum videtur fornicationem secundum se nullam involvere malitiam, & solum esse malam quia interdicta, ut contrarium omninò rationi dissonum videatur.* Per sæpe habet adjunctas alias malitias,

H 2

ut

ut 1. Si non seruetur debitus modus & situs, quod citra periculum pollutionis est tantum veniale. 2. Si quis cœp̄tā copulā se retrahat ad impediendam generationem prolis, triplicem admittit malitiam specialiter explicandam, scilicet fornicationem inchoatam, mollitiem consummatam & intentionem positivè impediendi prolem: qui vero pœnitentiā ductus se retrahit, & sic in se & in alio pollutionem admittit, non peccat, potest enim & debet se retrahendo peccatum cœptum non continuare. 3. Eunuclus habens copulam tenetur suum statum exprimere, cum enim non habeat verum semen, inutiliter provocat semen fœminæ. 4. Fornicatio prima juxta *D. Th.* distinguitur specie à sequentibus, quia specialiter opponitur virginitati; at communior docet non distingui, ideoque non teneris in confessione exprimere, an tu vel illa cum qua peccasti, fuerit virgo, nisi usus fueris vi vel dolo; quia utrobique est eadem malitia; utraque sententia est tuta & practice probabilis, *Lugo, Dicast. d. 9. à n. 427.* 5. Fornicatio cum filia confessionis per se non importat novam malitiam nisi confessarius in Sacramento vel ejus occasione (eo quod ex confessione adverterit eam ad peccandum facilem) sollicitet vel familiarius agere incipiat, aut illum in finem munus confessarii assumat tunc enim accedet species sacrilegii in confessione explicanda; quia fit gravis irreverentia Sacramento, *Vasq. Bonac. Dicast. Dian. p. 1. t. 7. R. 12.* Qualiter peccet, & se explicare debeat qui alium

ad fornicandum inducit, dicam *cas. 19.*
6. Fornicatio cum infideli non habet malitiam specialem saltem gravem, & necessario explicandam, quia non satis apparet unde hæc desumi debeat, & quamvis Ecclesia in reverentiam Fidei & Baptismi prohibuerit cum infidelibus matrimonium, nulli tamen prohibuit fornicationem, & in odiosis non est facienda extensio: in matrimonio est alia ratio prohibendi scilicet periculum perversionis ob individuum vitæ societatem, quod locum non habet in fornicatione.

4. *Stuprum* est copula fœminæ violenter illata: malitiæ fornicationis superaddit gravissimam injustitiam & injuriam personæ oppressæ illatam; qualem etiam committit qui cognoscit personam fatuam, ebriam, vel dormientem sine prævio ebriæ vel dormientis consensu: huc reducitur raptus seu violenta abductio personæ in ordine ad complendam libidinem vel contrahendum matrimonium; fœmina oppressa tenetur omni modo conari ut semen non recipiat; item clamare si utiliter possit absque periculo vitæ vel gravis infamiæ, aliàs enim cooperatur alterius peccato, quamvis in delectationem carnalem forte non consentiat, quod raro continget, nisi se pro possibili defendat & obfirmatum fervet animum non consentiendi.

5. *Adulterium* est violatio alieni tori, peccatum gravissimum contra præceptum 6. & 9. Decalogi. Aliud vocatur *reale*, estque ipse concubitus cum

cum non sua; si uterque sit alterius tori, erit adulterium duplex in confessione explicandum. Ad quid autem teneatur adulter, & adultera si proles nata fuerit, dicam *cas. 43. n. 18.* Sponsa vel sponsus peccantes cum alieno vel aliena probabiliter admittunt simplicem solum fornicationem, quia per sponsalia necdum traditum est jus in corpus, ergo non peccatur contra justitiam, & sicut qui vovit intrare religionem, si fornicetur, non peccat contra votum castitatis, quia illud necdum emisit sed emittet, sic nec hi contra jus sponsi vel sponsæ, quia nondum jus in corpus alterius habet, sed habebit per futurum matrimonium. *Bonesp. Covar. Dian. p. 1. t. 7. R. 5. Illung t. 4. d. 1. num. 85.* Adulterium mentale est quando conjux desiderat vel concupiscit alienum vel alienam: Si morosè delectetur de copula imaginata cum non suo, *Vasq.* dicit addi novam speciem contra fidem matrimonii, quia circumstantia tenens se ex parte personæ peccantis refundit malitiam suam etiam in delectationes morosæ; ideo enim omnis morosa delectatio venerea in religioso vel sacerdote habet speciem sacrilegii, ergo in conjugato est contra fidem & statum matrimonii. E contra *Huriado* putat non peccare contra fidem matrimonii, quæ tantum obligat ad non locandum corpus alteri, non vero mentem. Uterque ut vides, probabiliter.

7. 6. Incestus est peccatum luxuriæ exercitum inter personas conjunctas sive per copulam, sive per tactus,

oscula impudica &c. Ideoque in confessione non sufficit dicere: turpiter tetigi, osculatus sum &c. sed addi debet, personam consanguineam. Conjunctio autem est quadruplex, prima oritur ex sanguine & dicitur *consanguinitas*, hæc peccatis luxuriæ superaddit malitiam incestus probabiliter inter omnes af- & descendentes & inter collaterales usque ad 4. gradum inclusivè. Secunda oritur ex copula carnali & dicitur *affinitas*, hæc ex copula maritali & licita superaddit malitiam incestus utque ad 4. gradum, ex illicita usque ad secundum inclusivè. Tertia provenit ex adoptione perfecta & vocatur *conjunctio legalis*. Quarta oritur ex Sacramento Baptismi & Confirmationis, ideoque vocatur *conjunctio spiritualis*; hæc omnes conjunctiones superaddunt peccatis luxuriæ malitiam incestus respectu omnium personarum, inter quas vel jure naturæ vel ex lege Ecclesiæ prohibetur matrimonium, hinc etiam qui peccat cum sorore sponsæ suæ, incestum committit, quia inter hos prohibetur matrimonium & copula, & statuitur impedimentum publicæ honestatis ob reverentiam conjunctis debitam; e contra si fornicatus cum Caja postea forniceris cum Cajæ consanguinea in tertio gradu, non committis incestum, quia ex copula fornicaria non oritur impedimentum nisi ad secundum gradum, *Lugo, Oviedo, Sanch. de matr. t. 7. d. 67. 2.* Quo gradus est proximior, eo incestus est gravior, & quamvis probabile sit omnes ince-

H 3 stus

stus inter consanguineos, affines, & conjunctos legaliter in quocunque gradu esse ejusdem speciei; eo quod videantur prohiberi ex eodem motivo reverentia personis conjunctis debita, & per consequens non esse opus exprimere an cum consanguinea vel affine, aut in quo gradu incestum commiseris; probabilius tamen explicandus est in affinitate gradus primus, in consanguinitate primus & secundus, quia in his gradibus malitia est saltem notabiliter major, si non specie distincta, quia longè alia reverentia debita est matri, quam sorori aut remotioribus consanguineis, & longè fœdior matris & sororis quam aliarum violatio, & primus gradus jure naturæ dirimit matrimonium, non ita alii. Ideoque ad minus moraliter mutatur species secundum dicenda *cas. 97. num. 20. 3.* Distinctè explicandus est incestus spiritualis, utpote specie distinctus ab aliis incestibus, prohibetur enim ex distincto motivo scilicet in reverentiam Sacramenti Baptismatis vel Confirmationis, ideoque adjunctam habet malitiam sacrilegii; non tamen opus est dicere an cognatio orta sit ratione Baptismi an Confirmationis, neque an peccaveris cum filia baptismi an cum ejus matre; quia cum sit contra eandem reverentiam debitam personis ratione Sacramenti conjunctis, manet eadem species, *Sanct. d. 5. n. 9.*

8. 7. *Sacrilegium* in materia luxuriæ committitur dupliciter: primò per violationem voti continentia sive in se, sive in alio, quocum venere

peccatur, nec opus est exprimere, an votum sit solenne, an simplex, an peccans sit Subdiaconus, an Sacerdos, Episcopus vel Religiosus, *Sanct. Dicast. à num. 306. Steph. t. 1. d. 5. num. 58.* Quia his omnibus prohibetur luxuria ex eodem motivo voti. Si Religiosus peccet cum Religiosa, vel voto astricta, duplex uterque sacrilegium admittit in confessione explicandum, quia uterque violat votum in se, & in alio. *Secundo* per voluntariam effusionem seminis in loco sacro, id est, in templo, sacello vel cimiterio ab Episcopo consecratis vel benedictis; excipiunt AA. communiter actum conjugalem à conjugibus in loco S. diu inclusis ex necessitate ad evitandum periculum incontinentia exercitum. Huc reducitur sollicitatio ad turpia, facta in confessionali vel intuitu confessionis etiam non secute vel tantum simulate, quæ est gravissimum sacrilegium contra reverentiam Sacramenti sub gravissimis pœnis à Pio IV. & Gregor. XV. prohibita obligans sollicitatos sub excommunicatione ad denunciandos Episcopo sollicitatos. Sed has Constitutiones sub tanto rigore apud Germanos non esse receptas testatur *Spor. Theol. sacr. p. 4. c. 3. n. 622.*

8. *Pollutio* seu mollities est effusio seminis extra concubitum: circa hanc tenenda sunt sequentia: 1. Nullo casu ne quidem ad servandam vitam licitum est per quamcunque causam querere, intendere vel procurare pollutionem, & sic quaesita vel intenta est peccatum mortale contra naturam,

ram, habet enim intrinsecam repugnanciam cum naturâ, quæ per emissionem feminis intendit generationem prolis, idem est de turpibus moribus quæ sunt inchoata mollities vel fornicatio, item de directâ expulsiõne fœtus et si nondum animati, quia est expulsio duplicis feminis, & ob diversas medicorum sententias fere semper est dubium quando fœtus animetur, & per consequens erit periculum occidendi corpus & animam fœtus, *Less. contra Sanch. V. cas. 33, à num. 14.* Licitum tamen est per medicinam directè expellere semen corruptum, et si per accidens simul effluat semen verum, quia semen corruptum non est amplius semen, sed humor noxius: id tamen non licere per tactus seu fricationem verendorum docet *Sporer n. 643.* Quia ejusmodi tactus vel confricatio per se, & ex naturâ suâ tendunt ad provocandum verum semen, & per accidens solum juvant educere semen corruptum. Aliud est de fricatione quæ fit non ad expellendum semen sed ad depellendum molestum pruritus, et si per accidens exsurgant motus. 2. Circa pollutionem vel motus per accidens secutos, id est, prævisos sed non intentos accipe hanc regulam: *Si actio ex qua prævidetur motus vel pollutio, multum disponat, seu ex natura sua notabiliter influat in motus vel pollutionem, veluti omnes actus veneri mortaliter mali, turpes tactus, aspectus, oscula, delectatio morosa de concubitu, tunc non tantum causa motuum, sed & ipsa motio, & pollutio sunt mortale.* *Sylv. Rosmer. Laym. Mezger.*

Sanch. L. 9. d. 45. Less. L. 4. c. 3. dub. 14. à num. 100. Spor. num. 645. Ratio est, quia lex naturalis prohibens pollutionem etiam obligat ad non ponendas causas per se, & notabiliter influentes, & qui vult ejusmodi causam, hoc ipso vult effectum connaturaliter conjunctum. 3. *Si actio tantum per accidens, remote, & non notabiliter ad turpes motus vel pollutionem disponat, pollutio prævisa, & non intenta, dummodo absit periculum consensus, non est mortale, sed aliquando veniale, ut statim dicam: Ratio est, quia per se non est obligatio gravis ad evitanda pericula vel causas planè remotas, ex quibus per accidens præter intentionem, & magis ex naturæ infirmitate quam ex positis causis mali effectus proveniunt.* *A. A. cit. & Mendo d. 5. n. 11. 4.* Si actio ex qua prævidentur motus vel pollutio, sit venialiter mala, ut curiosus aspectus, verbum turpe, vana confabulatio cum dispari sexu, aut etiam actio extra materiam luxuriæ mortaliter mala, ut esus carniū die Veneris, ebrietas &c. Pollutio prævisa est tantum venialiter mala, quia tantum videtur esse levis deordinatio contra castitatem sine justa causa ponere aliquid etiam remote disponens ad pollutionem; si vero dispositio in se non sit mala, vel sit justa causa eam ponendi, ut aspectus, tactus, oscula, amplexus honestatis causâ, & obiter ex more patriæ, vel causâ necessitatis ad medendum, vel naturam sublevandam facta, item studere casibus veneris, audire confessiones, edere calida, choreas honestas

stas ducere, commodo situ in lecto jacere, & similia, cum plerumque ad sit rationabilis causa necessitatis, vel utilitatis, omni culpâ vacant, etsi per accidens citra periculum consensus sequatur pollutio. 5. Qui ante somnum per tactus, aspectus vel imaginationes turpes intendit in somno pollutionem, præter malitiam tactui vel cogitationi propriam etiam contrahit malitiam pollutionis in confessione explicandam; si vero non intendat sed prævideat pollutionem in somno orituram, iterum videtur peccare peccato pollutionis, si imaginatio sit vehemens, vel experienciâ constet ex simili tactu vel aspectu pollutionem nocturnam sequi: tunc enim & non aliâs videntur hi actus in pollutionem notabiliter influere; quis enim credat ex omni tactu, vel affectu turpi obiter, & diu ante somnum habito semper prudenter timeri posse pollutionem nocturnam? 6. Pollutionem in somno vel aliter exortam non teneris cohibere vel reprimere manibus, hoc enim vel est inutile, vel sanitati aut etiam castitati periculosum, obligaris tamen elicere internam displicentiam, & phantasiam quantum potes, ab objecto turpi avertere ob periculum consensus *Sanch. sup. d. 17. num. 16.* 7. Quamvis illicitum sit delectari de pollutione secundum se, vel optare ut in somno eveniat, ob conjunctam delectationem, ut cum communi docet *Sanch. in dec. L. 1. c. 2. n. 16.* tamen non videtur illicitum gaudere de bono effectu, v. g. sanitatis vel mitigatæ concupi-

scientiæ secuto ex pollutione involuntaria, vel etiam simplici affectu citra omnem cooperationem optare non tam pollutionem quam ejusmodi effectum ex pollutione. *Si dicas:* non est licitum optare vel etiam gaudere de morte naturali alterius ob bonum temporale, v. g. hæreditatem inde consecutam, uti certum est ex Propositionibus 13. & 15. ab Innoc. XI. damnatis; ergo nec licitum est gaudere, vel optare pollutionem involuntariam prout conjunctam cum effectu bono. *æ. Distinguen- do C.* Ergo non est licitum gaudere, vel optare pollutionem ita ut objectum gaudii vel desiderii sit delectabilitas pollutionis, C. ita ut objectum gaudii sit solus effectus inde secutus, N. Deinde mors naturalis est grande malum Physicum, quod optare propter solum lucrum temporale est contra charitatem, aliud est si optaretur ob bonum spirituale proximi; è contra emissio seminis ex causâ naturali non est malum Physicum neque individuo, neque speciei humanæ, cum sit quid superfluum, quo se natura exonerat, aut saltem est malum tam leve ut ob utilitatem etiam privatam permitti possit. *Sanch. sup. d. 45. num. 14.* 8. Pollutio sæpe adjunctas habet alias specie malitias, v. g. fornicationis, si scilicet polluens sibi imaginetur copulam cum fœmina in genere, vel cum ligata non ut ligata sed ut formosa; si vero accedat desiderium, etiam circumstantiæ suam refundunt malitiam, ut dixi *cas. 9. num. 4. & 11.* 9. Polluens non

non tantum tenetur exprimere qualitatem suae personae, sed & personae à se pollutae, quia pro qualitate personae variatur species peccati ad quam ipse cooperatur, & quidem polluens se ad foemina, vel cum foemina, plerumque in affectu committit fornicationem: si cum persona ejusdem sexus cum affectu ad personam, est sodomia, non tamen est opus explicare instrumentum inanimatum quo quis se vel alium polluit; secus si pollutio fiat in os alterius, ibi enim est specialis dedecentia ad naturam rationalem eam deprimens etiam infra conditionem bestialem. 10. Quae dicta sunt de pollutione, cum proportione intelligenda sunt de distillatione, quae est effusio humoris cujusdam medii inter urinam & semen, fitque ordinariè cum minori sensu voluptatis quam pollutio, imo quandoque cum nullo, & tum (quamvis adlit levis erectio genitalium) non esse peccatum, nec majorem ejus curam esse habendam quam sudoris, dicunt plures apud *Sanch. num. 2.*

15. 9. Sodomia alia est perfecta, alia imperfecta; perfecta est concubitus ad sexum non debitum, ut viri cum viro, foeminae cum foemina, unde patet ad sodomiam non requiri seminationem in vas praeposterum, alias enim mulier cum muliere sodomiam exercere non posset, cum neutra seminet intra vas praeposterum, sed utriusque semen intus defluat in matricem: quod si mas seminaret in vase praepostero maris, deberet in confessione probabilius ex-
R. D. Jansen Pars 1.

primere, an fuerit agens an patiens; nam agens dispergit semen, non patiens. Sodomia imperfecta est concubitus cum diverso quidem sexu, sed cum affectu ad vas praeposterum; est species distincta à sodomia perfecta, ideoque & distinctim exprimenda: utraque potest adjunctam habere speciem adulterii, incestus, sacrilegii, prout una vel utraque persona est matrimonio vel voto ligata, consanguinea, vel affinis, & si quis exercet sodomiam vel pollutionem cum uxore, non sufficit dicere: cognovi conjugatam in vase praepostero, quia tunc confessarius judicabit eum alteri marito fecisse injuriam, quod fallum est, sed debet dicere: sodomiam, vel pollutionem exercui cum propria uxore, intellige si habeat confessarium ignotum, nam probabiliter non tenetur suam uxorem infamare. Sed quid si quis coeat cum statua? R. Si coeat cum affectu ad personam humanam, committit fornicationem, vel sodomiam, prout affectus fertur imaginariè in personam ejusdem vel alterius sexus; si cum affectu ad bestiam, cujus v. g. statua imaginem gerit, in affectu bestialitatem committit.

10. Bestialitas seu coitus hominis cum bruto est nefandum scelus, jussu Dei in homine, & bruto sceleris locio flammis expiandum *Lev. 20.* Non tamen opus est exprimere in confessione, qualis sit bestia, an ovis, capra vel equa. Huc reducit *D. Th.* concubitus cum daemone incubo vel succubo, qui peccato contra naturam superaddit speciale peccatum contra Re-

16.

I ligio-

ligionem, eo quod sit turpe commercium cum Dei & omnium nostrum infensissimo hoste, in quo præterea explicandum, an dæmon fuerit sub specie viri, vel fœminæ, aut sub forma conjugatæ, monialis vel consanguineæ, toties enim in affectu præter bestialitatem nova admittitur malitiæ species. Communiter autem hîc monent DD. confessarium non debere esse nimum in examinandis peccatorum carnalium circumstantiis, ne sibi vel pœnitenti sit occasio turpis consensûs.

17. QUÆR. V. Quid circa gestus, tactus, oscula, verba & similes actus luxuriæ imperfectos?

R. *Sequentia.* 1. Legere, loqui, cantare, audire turpia; item gestus, literæ & dona amatoriæ, si non fiant animo provocandi ad libidinem, sed ex levitate, curiositate, vel vano solatio, per se tantum sunt venialia, valde tamen periculosa; & in iis qui gaudent metaphoris rerum turpium, qui dicta in sensum turpem facile detorquent, de partibus verecundis, & huc pertinentibus libenter loquuntur, sunt signa latentis libidinis, & peccati plerumque mortalis, quia tales non solent tam de modo scribendi, loquendi, cantandi turpia, quam de ipsis rebus turpibus delectari, quod semper mortale est. 2. Actus de objecto valde turpi, ut tactus, & aspectus nudus, & fixus verendorum disparis sexûs, concubitus humani &c. semper sunt mortale, quia proximè, & per se disponunt ad motus, & delectationes turpes, nisi fiant à chirurgo vel me-

dico ex causâ medendi, absque periculo tamen consensûs. Econtrâ seipsum vel alterum ejusdem sexûs, vel etiam infantem disparis sexûs ex curiositate aut petulantia obiter, v. g. lavando, natando circa hæc tangere vel aspicere citrà affectum, & periculum consensûs venerei, est tantum veniale, *communis* cum *Laym.*; quia hæc non ita ad libidinem provocant. Idem *Sanch.* & alii communiter extendunt ad tactum alterius sexûs super vestes, si fiat scilicet ex petulantia, aut levitate: quamvis hîc putem esse majus periculum. Molliter tractare, & demulcere caretos aliaque animalia, ordinariè non excedit veniale: merito tamen *La Croix L. 3. p. 1. num. 903.* dicit esse periculosum ita ea tangere ut effluat eorum semen, eo quod facile se ingerat delectatio venerea, & quidem si fiat affectu libidinoso, erit inchoata bestialitas. 3. Oscula, amplexus, tactus uberum, non tantum si fiant ex affectu delectationis venereæ, sed etiam tunc, quando fiunt ex delectatione sensuali absque alio honesto fine, sunt peccatum mortale, & quamvis oppositum possit specularivè defendi, in praxi tamen locum non habet. *Sanch. Laym. Sporer num. 351. S num. 687. La Croix num. 894.* Tum quia delectatio sensibilis in hujusmodi objecto sponte quaesita per se, & naturaliter trahit commotionem spirituum genitalium, & quidem ita vehementer, ut experienciâ constet plerumque non sistsi in delectatione sensibili, sed ob nimiam potentiarum sympathiam sæpissimè, idque maximè
inter

inter personas sensualiter se amantes emergere delectationem veneream : tum etiam propter Propof. 40. ab Alex. VII. damnatam, quæ sic habet : *Est probabilis opinio, quæ dicit tantum esse veniale osculum habitum ob delectationem carnalem, & sensibilem, quæ ex osculo oritur, secluso periculo consensûs ulterioris & pollutionis.* Idem à priori dicendum de osculis & amplexibus quæ furtivè, cum mora & ardore repetuntur. Osculari partes pudendas ejusdem vel alterius sexûs videtur habere specialem turpitudinem in confessione explicandam ; quia specialiter dedecet naturam rationalem.

4. Si verò oscula, amplexus, contre-

stationes manuum fiant ex honestâ causâ ad ostendendam amicitiam, ad fovendum amorem in ordine ad honestum matrimonium, quamvis per accidens forè prævideantur motus carnales, modò absit periculum consentiendi, non sunt peccatum ; at si fiant ex levitate, joco aut petulantia, secluso periculo consentiendi in motus vel delectationem veneream, sunt tantum venialia : ex his per se præter casûs resolutio, nec operæ præmium judico eadem hic repetere, jam enim ad nauseam turpibus sum immoratus.

CASUS XII.

De Invidia, Gula, Ira, Acedia.

MOrphorius 1. *Multum cruciatur quod amulus officium, virginem adamatam sibi præripuerit, quod honoretur, ametur.* 2. *Ex sola voluptate edit, bibit.* 3-4. *Convivia, in quibus sæpe inebriatus est, non vitat, quia tantum ebrius fit, dum exit in aërem.* 5. *Tabacum sumit, & se gyrat usque ad turbationem capitis.* 6. *Bibit, usque dum fiat impotens incedere, familiam dirigere, non absque capitis, & podagra doloribus, ac debilitatione stomachi.* 7-8. *Se inebriat, ut non incurrat offensam compotatoris ; ne ad duellum provocetur, diffametur.* 9. *Ut conservet sa-*

nitatem, vel vitam. 10. *Ut non sentiat dolores podagra, abscissionem pedis, ut expellatur venenum &c.* 11. *Socium ad largiores haustus animat, semipoto propinat, & bibere cogit.* 12. *Alios, ne sibi noceant, ne secretum prodant, inebriat.* 13. *Ebrius blasphemat, furatur, alios ad compotationes inducit cum dispendio rei domestica.* 14. *Pueros & stultos inebriat, utque fortius bibere possit, pharmaca sumit. ibid. In eos qui potum dehortantur, mirum incandescit cum meditatione vindictæ.* 15. *Remedia salutis nauseat.* 16. *Doletque se esse natum, baptizatum &c. Pro resol.*

I 2

QUAR.

1.

QUÆR. I. Quid sit Invidia?

R. Est tristitia de bono alieno aestimato ab invidente ut malo proprio. D. Th. 2. 2, q. 63. a. 1. Tristari de bono ut alteri bonum est, est actus formalis odii: sicut velle bonum ut alteri bonum est, est actus charitatis. Et quamvis invidia plerumque odium proximi involvat; tamen ut talis non tristatur de bono alieno, ut alteri bonum est, sed ut creditur minuere vel obscurare propriam excellentiam, ut si ambitiosus doleat, alium sibi in honore vel divitiis fieri æqualem, quasi sibi per hoc aliquid decedat. Est genuina filia superbiae, & peccatum ex genere suo mortale, directè oppositum charitati; & si invideat alteri dona supernaturalia, v. g. gratiam, sanctitatem vitæ &c. eo quod putet per ea minui suam aestimationem, aut certè vitam suam redargui, est peccatum gravissimum in Spiritum S., quod dicitur *fraterna charitatis invidentia*; si sit circa bona naturalia, est veniale, vel mortale pro ratione boni quod alteri invidetur; si quidem sit circa materiam levem, sed animo invidendi etiam majora, vel quævis bona, semper est mortale. Dixi: *aestimato ab invidente ut malo*: nam si alterius bonum communitati, mihi vel alteri innocenti revera sit malum, & absit malus affectus odii, aversionis erga personam ipsam, tristari de alterius bono non est invidia: sic licitè tristor de doctrinâ, & eloquentia hæretici, quatenus per hæc multos seducit; prudenter doleo illi beneficium esse col-

latum, quem vel scio esse indignum, vel illo abuturum in meum vel aliorum damnum: Ratio est, quia talis tristitia vel dolor non tam est de bono proximi, quam de malo inde resultante. Simili modo, si quis, secluso omni malo affectu erga personam, tristatur, quod alius sibi officium vel virginem adamatam præriperit, quod ab alio vincatur in virtute, doctrinâ, divitiis, non ideo quod hæc sint in alio, sed quod in se non sint, non est invidia, sed æmulatio, quæ bona vel mala est pro qualitate objecti; de hac dicit Apostolus: *Amulamini charismata meliora*. 1. Cor. 12. Ex invidia oritur detractio, odium, susurratio. De quibus suis locis.

QUÆR. II. Quid circa Gulam?

2.

R. *Sequentia*. 1. Gula est inordinatus appetitus ususque cibi vel potus ex hoc, quod quis vel plus sumat, quam natura requirat, vel sumat nimis exquisita, vel sistat in sola voluptate cibi aut potus, etsi tantum sumat necessaria, ut nunc certum est ex Prop. 8. ab Alex. VII. damnata: *Comedere & bibere usque ad satietatem ob solam voluptatem, non est peccatum, modo non obsit valetudini, quia licitè potest appetitus naturalis suis actibus frui*. Dixi: si sistat in sola voluptate: nam si quis cibo & potu utatur eo fine, ut magis conducant ad nutritionem, non peccat, quia non sistit in ea voluptate, sed eam refert ad finem honestum, conservationem sanitatis, & vitæ, quem finem in utilibus, & necessariis ad sustentationem

nem

nem homo virtualiter semper intendit, quamdiu non habet intentionem contrariam.

2. Gula ex genere suo est peccatum veniale oppositum abstinētia, per accidens fieri potest mortale ob grave damnum corporis vel animæ, ut si quis per nimiam ingluviem causet sibi febrem, graves capitis vel podagræ dolores, aut se ineptum reddat ad functiones officii graviter obligantis. Effectus gulæ est hebetudo mentis, animi torpor, & omnis generis morbi.

3. QUÆR. III. Quid & quale peccatum sit ebrietas?

3. Ebrietas est voluntarius excessus in potu usque ad violentam usus rationis privationem voluptatis causâ. Cajetan. Valent. Less. Azor. Laym. Dicastillo L. 1. de just. d. 3. num. 104. & alii communiter contra Sylvium 2.2. q. 150. a. 1. qui dicit omnem voluntarium excessum in potu usque ad defectum rationis esse propriè ebrietatem. Ratio sumitur ex D. Th. 2. 2. q. 150. a. 1. & 2. ubi dicit ebrietatem consistere in nimio usu & concupiscentia vini, ideoque sicut ad sobrietatem spectat moderari nimiam concupiscentiam potus ob delectationem in illo, sic ex opposito ebrietati proprium est moveri nimiam potus concupiscentiam & delectationem. Ebrietas est intrinsecè mala, & per se peccatum mortale, ut patet ex Script. ad Rom. 13. ad Ephes. 5. & S. Th. loc. cit. & lect. 3. inc. 13. ad Rom. Ratio est, quia voluntariè se inebrians videtur præferre delectationem vini integritati rationis,

inquit S. Doctor: hoc autem nullo casu est licitum, ergo.

Dicitur 1. voluntarius excessus: nam si ebrietas non sit prævisa, etsi quis leviter excesserit in temperantia, non est peccatum mortale, si quis verò per experientiam sciat, se in tali occasione solere inebriari, vel dubitet, timeat, aut ob consuetudinem timere debeat periculum ebrietatis, teneatur ab ejusmodi occasione sub mortali abstinere, & si nolit, est incapax absolutionis: si largiùs bibens sciat se fore ebrium, si in aërem exeat, debet sub mortali vel manere domi, vel à largiori potu se continere. Dicitur 2. excessus in potu: nam si usus rationis aliter quam per porum tollatur, v. g. per odorem lupuli, per suffitum tabaci &c. non erit propriè ebrietas, attamen peccatum, & quidem mortale, si ex sola voluptate ad notabile tempus, v. g. ad horam ratio intercludatur; si enim sit mortale ex delectatione potus se usu rationis privare, cur non ex delectatione tabaci, vel alterius fumi, aut suffitus? Ratio à priori est, quod homo non sit dominus suæ rationis, sed administrator; ergo si eam absque sufficienti causa exturbet, graviter peccat contra naturam & Deum, sicut graviter peccaret, si absque sufficienti causa sibi abscinderet membrum.

Dixi: ad notabile tempus, nam videtur etià hinc dari posse parvitatem materiæ, sicut datur in læsione corporis vel sanitatis propriæ, quare non in læsione rationis? quis enim dicit peccare mortaliter eum qui ex fumo,

ex intemperantia, vel agitatione in
I 3 gyrum

6 gyrum momentaneam sibi causat vertiginem, & mentis interceptionem, ita ut nesciat ubi existat? *Dicitur 3. ad privationem usus rationis*; quamdiu enim adhuc quis novit discernere inter bonum & malum, ac dirigere actus suos ordinarios, v. g. prospicere familiam, horas attentè legere, etsi lingua parum titubet, pedes vacillent, oculi caligent &c. adhuc non erit perfecta & mortalis ebrietas. *Less. Cajetan. Laym. Dicast.* Neque tunc, si quis in cibo vel potu excedat usque ad vomitum, vel ideo vomat ut iterum possit bibere; nam quamvis hic sit magna deformitas, tamen excusatur à mortali, modo absit periculum ebrietatis, & notabiliter non lædatur sanitas, vel natura, causando graves dolores podagræ, vel capitis saltem ad plures dies, nauseam stomachi, febres, vitæ abbreviationem &c.; tunc enim graviter peccatur contra charitatem propriam, & jus, quod solus Deus habet in vitam & sanitatem nostram, ut plerumque contingit in iis, qui sæpius se vino immoderatè replent, de quibus *Isaias cap. 5. Va qui potentes estis ad bibendum vinum, & viri fortes ad miscendam ebrietatem.* Et *Prov. 23. Cui va? nonne his qui commorantur in vino? Va autem in Scripturis peccatum mortale denotat. Dicitur 4. ad violentam privationem rationis*, per quod ebrietas distinguitur à somno, qui non violenter & contra naturam, sed ex naturæ institutione ad reparandas vires, & spiritus vitales rationem ad tempus sopit, ita tamen ut relinquat potentiam proximam iterum

ratione utendi, si homo à somno excitetur; è contra homo ebrius etiam vigilans ratione uti non potest, nec valet ad usum rationis excitari. *Dicitur 5. voluptatis causâ*: Hinc si quis bibat ad privationem rationis non quidem ob delectationem, sed ex alia levi vel insufficienti causa, v. g. ut satisfaciat amico, ut vincat per æquales haustus, ut non incurrat offensam, ut non vapulet vel diffametur; ex communiori non admittit formalem sed tantum materialem ebrietatem, peccat tamen juxta omnes mortaliter: quia sine justâ causâ se privat bono naturæ præstantissimo, scilicet ratione, cujus ipse non est dominus, sed custos: sicut peccat mortaliter qui ex tali causa sibi abscinderet brachium. Occurrit hic dubium principale, an saltem ex causâ gravissimâ, v. g. ad recuperandam sanitatem ex præscripto medici bibere liceat ad ebrietatem; aut pro conservanda vita, si inimicus tibi minetur mortem, nisi bibas? Negant utrumque *S. Antoninus p. 2. tit. 6. c. 3. Angelus P. ebrietas. Sylvius l. c. Tabien. Mendic. d. 3. q. 14.* & quoad secundam partem *S. August. serm. 232.* de tempore, ubi dicit: *Etiamsi ad hoc veniretur, ut tibi diceretur: aut bibas, aut morieris, melius tibi erat, ut caro tua sobria occideretur, quam per ebrietatem anima moreretur.* Rationem dant, quia talis ebrietas non minus est intrinsecè mala, quam pollutio, quia sicut pollutio destruit semen humanum, sic ebrietas destruit rationem, quâ in homine nihil est præstantius; sicut

8.

9.

sicut ergo pollutio, & destructio feminis, etsi non fiat ex voluptate, nullo casu est licita, sic nec destructio rationis per potum: & quamvis ejusmodi potatio sit necessaria ad conservandam vitam, quia tamen vitam non servat secundum bonum rationis quam destruit, non potest non esse contra sobrietatem, quæ necessariò est ad bonum rationis. Accedit, quod ebrietas per se sit causa rixarum, cædium, luxuriarum, blasphemiarum, &c. ergo ex lege naturæ meritò censetur omni casu prohibita. Econtra utrumque licere affirmant *Cajetan. 2. 2. q. 150.* & *ibid. Valent. Sylvest. V. Ebrietas. Acor.* & plures alii apud *La Croix L. 5. num. 321.* Ratio est 1. quia si non bibatur ex necessitate, non est ebrietas formalis, sed materialis, quæ non est intrinsecè mala, sed licita ex urgente causâ. 2. Quamvis homo non sit dominus suæ rationis, sicut non est dominus suorum membrorum, licitè tamen ad conservandum totum abscondit membrum, ergo etiam licitè ad tempus se privat usu rationis, ut vita, & ratio conservetur in futurum. 3. Potus necessarius ad conservationem vitæ non est contra sobrietatem, *S. Thom. q. 141. a. 6.* sed talis potus est necessarius ad conservationem vitæ, ergo. 4. Non est contra charitatem propriam abscondere brachium pro conservanda vita, ergo nec contra sobrietatem sopire per potum ad tempus rationem, ut conservetur totum, ratio, & vita. 5. Ex gravi causâ licitum est sumere pharmacum soporiferum, etsi quis

statim ex somno ad usum rationis excitari non possit, ergo & ex tali causâ sumere potum inebriantem. Utraque sententia habet aliquid veri: Igitur *Dico*: si ipsa ebrietas seu violenta rationis privatio assumatur vel intendatur tanquam medium ad aliquem finem, v. g. ad recuperandam sanitatem vel evadendam mortem, nunquam licet, sicut nunquam licet pollutio seu directæ expulsio semitis etiam pro conservanda vita, ut bene probat prima sententia; unde si quis tibi minetur mortem, gravissimam infamiam, mutilationem, verbera, nisi te inebries, non potes obsequi, & in hunc finem locutus est *S. August.* Similiter non potest se reus inebriare ut non sentiat tormenta vel angustias mortis, vel alius, ut non sentiat dolores podagræ, vel abscissionem pedis &c. quia tunc ipsa rationis privatio assumitur tanquam medium ad finem insensibilitatis. Econtra si alter non intendat tuam ebrietatem, sed tantum computationem, absque mortali obsequi potes etiam cum periculo ebrietatis; item licitè sumis vinum generosissimum quantum opus est ad expellendum frigidum venenum, etsi certò prævideas te inebriandum, etiam ex supposito quod talis ebrietas sit intrinsecè mala, sicut licitè sumis pharmacum ad expellendum semen corruptum, etsi certò prævideas simul expellendum semen verum: Ratio est, quia in his omnibus non intenditur vel procuratur directè ebrietas, sed conservatio vitæ & sanitatis, ex qua præter intentionem sequitur ebrietas;

10.

11a

ita quoad rem *Dicastillo num. 117.* Ad argumenta secundæ sententiæ, etsi sint magni ponderis, responderi potest 1. N. quod ejusmodi ebrietas non sit intrinsecè mala. *Ad 2. N. C.* Sicut pro conservando toro non potest destrui semen humanum, sic nec usus rationis. *Dispar.* est, quod in dissipatione usûs rationis major sit deformitas contra naturam rationalem quam in destructione alicujus membri, quia homo per usum rationis distinguitur à bruto, igitur ebrietas quæ hunc usum destruit, facit hominem similem bruto, quod non facit abscissio membri. *Ad 3.* Potus necessarius ad conservationem vitæ non est contra sobrietatem, si adhibeatur cum integritate rationis, C. secus N. *Ad 4. N. C.* Omnia membra ordinantur ad totum ideoque ordo charitatis & rectæ rationis exigit, ut pro conservatione totius destruaturs pars, si opus est: ratio autem non ordinatur ad vitam corporalem, sed vita corporalis ad vitam rationalem, seu bonum usum rationis. *Ad 5. N. C.* Sicut somnus, ita & pharmacum causans somnum directè, & ex natura ordinatur ad restaurandos spiritus vitales, non vero ad privationem usûs rationis, etsi hic indirectè sequatur. Ex præmissis

11. *Deduces seqq.* 1. Non est licitum urbanitatis vel amicitie gratiâ aliquem ad liberaliores haustus provocare cum periculo ebrietatis; neque licet semiebrius absque urgenti causa præbere ulteriorem haustum, ex quo creditur inebriandus; quomodo igitur excusabuntur qui ebrietatem non

tantum non impediunt, prout ex charitate, si commodè possint, obligantur, sed & cogunt ultra naturam bibere; audi S. Aug. *serm. 231. de temp. Certâ bibendi lege contenditur, qui poterit vincere, laudem meretur ex crimine..... O infelicitas generis humani! quàm multi inveniuntur, qui ebriosos & luxuriosos amplius quam oportet, cogunt bibere, & ante ostium pauperibus petentibus vel unum calicem dissimulant dare? .... Et quod pejus est, aliqui Clerici qui hoc deberent prohibere, ipsi cogunt aliquos plus bibere quam expedit: Si tamen absit omne periculum ebrietatis, & intemperantiæ, urbanitatis esse potest semutud pro more patriæ ad amicum haustum invitare, *Dicast. num. 150. 2.* Ex rationabili causa, v. g. ex timore gravis inimicitie, rixarum, verberum licitum est alicui apponere vinum, relicta ei libertate bibendi, etsi prævideatur inebriandus; quia hoc non est alterius ebrietatem causare, sed ex justâ causâ permittere. An verò liceat etiam concurrere directè aliquem ad ebrietatem inducendo, provocando, exhortando, difficilius est judicare: Affirmat *Less. L. 4. c. 3. dub. 4.*, si id necessarium sit ad avertendam proditionem, homicidium, vel aliud gravius malum, quod alter paratus est patrare nisi inebrietur; quia licitum est, inquit, suadere, & allicere aliquem ad minus malum non simpliciter, sed ex supposito quod majus malum aliter impediri non possit, quod non est improbabile juxta dicenda *cas. 19. num. 7.* idque magis tenet si inducatur ad ebrietatem*

mate

13. materiale[m] præbendo ei vinum fortissimum, cujus vires ignorans, sine culpâ inebrietur. *Laym. L. 3. sect. 4. num. 6. Dicaj. n. 145.* 3. Qui alium inebriat, ut secreta prodatur, peccat contra temperantiam, & justitiam iniquè extorquendo secretum, ad quod jus non habet; neque licet Judici reum inebriare, ut sic inducat ad fatendum crimen, quia confessio ebrii non magis probat, quàm confessio facti vel dormientis, ergo non est causa sufficiens ad inebriandum; neque licet reo etiam materialiter inebriare custodem carceris, ut ipse evadere possit, idque certum est, si sit justè incarceratus, quia ebrietas etiam materialis per se mala est, & gravia mala obinde evenirent custodi, quæ caulsandi non est sufficiens ratio. 4. Non tantùm ipsa ebrietas, sed etiam mala in ebrietate causata, homicidia, rixæ, contumeliæ, si prævisa sint, aut sciant talia à se fieri, imputantur ad culpam, & in confessione specialiter sunt explicanda. *Cajet. Gobat, Less. loc. cit.* 5. Qui alium ad comperationes inducit cum neglectu operarum, & dispendio rei domesticæ, ut non possit solvere debita, aut cogatur furari &c. præter peccatum scandali tenetur satisfacere pro damnis inde secutis, non quidem ipsi comperatori, qui, ut suppono, liberè consentit, sed iis qui obinde inviti damnum patiuntur. 6. Fatuum vel puerum ante usum rationis inebriare, non est saltem mortale, quia malitia ebrietatis consistit in privatione usûs rationis, sed potus hos non privat hoc usu, quia eo jam an-

R. D. Jansen Pars I.

recedenter carebant. Ergo. 7. Non videtur illicitum adhibere remedia Physica contra ebrietatem, velut brasficam crudam, amygdala amara, nucleos perlicos, si id fiat ex rationabili causâ, quia, v. g. ob præsentiam hospitem potus commodè declinari non potest, nisi sit periculum ebrietatis aut graviter lædendæ sanitatis. *Gobat c. 51. n. 17.* 8. Effectus ebrietatis sunt hebetudo mentis, debilitas corporis, & omnis generis morbi, suppressio memoriæ, revelatio secretorum, blasphemia, rixæ, incontinentiæ. *Prov. 23. Cui va? cujus patri va, cui fovea, cui sine causâ vulnera, cui suffusio oculorum? Nonne his qui commorantur in vino, & student calicibus epotandis? S. Hieron. in c. 5. ad Galat. Vno hominis sensus evertitur, pedes corruunt, mens vacillat, libido succenditur.*

QUÆR. III. Quid sit Ira?

14. Est inordinatus appetitus vindictæ; dico *inordinatus*, nam petere vindictam secundum se est indifferens, & in Superiore pro æquo crimina vindicante actus virtutis; igitur peccaminosa iræ inordinatio consistit in eo, quod quis vel nimium, & plus quàm recta ratio dicitur, in aut exterius incandescat, vel in hoc quod quis appetat vindictam injustam, justò majorem, aut justam quidem, sed ex odio, aut ad satiandum malevolum animum; prima inordinatio ex genere suo est veniale, utpote excessus in passione indifferente, absque hoc, quod sibi in sanitate, aut alteri aliquod notabile damnum

K cause.

causetur, quod suppono, aliàs enim per accidens foret mortale; ratione secundæ inordinationis est mortale, vel veniale directè oppositum charitati, prout grave vel leve malum, in vindictam proximo appetitur. Pessimæ sed fecundæ matris plures sunt filiæ, odium, contumelia, rixa, blasphemia, homicidium &c.

25.

QUÆR. IV. Quid sit Acedia?

R. Est tristitia de bono aliquo spirituali, v. g. amicitia Dei, vitâ æternâ, propter nimiam difficultatem in ea acquirenda, vel conservanda: sic descripta, si deliberata fuerit, est mortale gravissimum contra Deum tanquam ultimum finem, à quo se directè avertit, ut si quis advertenter tristetur quod sit creatus ad gratiam & gloriam, quod un-

quam bona opera fecerit, quod Christum agnoverit. Acediæ mali partus sunt, amaritudo, tedium, nausea rerum spiritualium, odium Dei & eorum qui divina inculcant, aversio à verbo Dei, incuria salutis, tedium vitæ, desperatio &c. si tamen tedium circa finem ultimum sit inefficax cum voluntate adimplendi omnia præcepta, etsi remissiùs, & cum aliquo tædio adimpleantur, est tantum veniale: quandoque per acediam intelligitur fastidium & remissio in quolibet exercitio virtutum; sic intellecta est solum veniale, nisi omittantur actus virtutum graviter obligantes, v. g. lectio Breviarii, auditio Missæ &c.

EX